

પ્રથમ આવૃત્તિનું

પ્રાસ્તાવિક

સુદ્ધર્મ જિજ્ઞાસુ સદ્. શ્રી નગિનદાસ ચિ. શેઠની મિલકતના ટ્રસ્ટીઓ તરફથી આ અગાઉ શ્રીમદ્ રાજચંદ્રચિત 'શ્રી આત્મસિદ્ધિશાસ્ત્ર' વિવેચનસહિત, 'પરમપદ પ્રાપ્તિની ભાવના', ભક્તિમાર્ગનું રહસ્ય 'તથા 'શ્રીમદ્ શાંતિ ઊદ્ધર્વીકરણનો સંક્ષિપ્ત આંતરપરિચય' — એમ ચાર કૃતિઓ પ્રગટ થયેલ છે. હવે આ પાંચમું નાનું પુસ્તક "સંતની અમૃતવાણી" પ્રગટ કરતાં ટ્રસ્ટીઓને સંતોષ થાય છે.

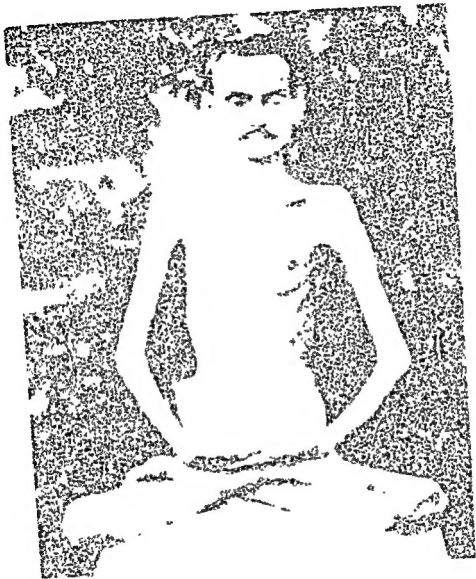
આ નાનકડા પુસ્તકમાં "અમે દેહધારી છીએ કે કેમ? તે સંભારીએ ત્યારે માંડ જાણીએ છીએ," (આંક, ૨૫૫) આવી દેહાતીત અકળ અગમ્ય જેની દશા વર્તતી હતી એવા પરમ તત્ત્વજ્ઞ આત્મજ્ઞાની શ્રીમદ્ રાજચંદ્રજીના વિશાળ અમૃતવચનોમાંથી લગભગ ૩૦૦ જેટલા ઉપકારી અને કલ્યાણકારી આત્મનિર્દિષ્ટ વચનરત્નો ચૂંટીને આપવામાં આવ્યા છે. સત્પુરુષોની એકે આજ્ઞાના યથાર્થ આરાધનથી અનંત ગુણો પ્રગટે છે, એ કથનની યથાર્થતા સુવિવેકી, વિચારવાન સજ્જનોને સુવિદિતજ છે.

ત્રીજી આવૃત્તિનું નિવેદન

આ પૂઠની પહેલી આવૃત્તિ સ્વંશ્રી નગીનદાસ ગેરધરલાલ શેઠના ટ્રસ્ટીઓ તરફથી બહાર પડેલ તેઓશ્રીની મંજૂરીપૂર્વક સ્વંશ્રી ચંદુલાલ ત્રિલોચનદાસના કુટુંબીજનો તરફથી પ્રકાશિત થઈ છપાતાં તેમના કંપોઝમાંથી આ ત્રીજી આવૃત્તિ અમે તરફથી પ્રકાશિત થતાં તેમનો આભાર માનીએ છીએ.

તથા આ પૂઠની વસ્તુના સર્વ પ્રકારના સ્વાધીન હકદાર ટ્રસ્ટી સંબંધનોએ તથા સંગ્રહકર્તા પૂઠ મહારાજશ્રીનો આ ત્રીજી આવૃત્તિ પ્રકાશિત કરવાની રજા આપવા બદલ તેઓશ્રીનો વિશેષે કરી આભાર માનીએ છીએ.

જિજ્ઞાસુઓ આ પૂઠના બહુમૂલ્ય વચનામૃતોનો વાંચન-મનન કરી યથાર્થ આત્મલાલ ઉઠાવો એ

જિનેશ્વરની વાણી

અનંત અનંત લાવ લેદથી ભરેલી બાલી,
અનંત અનંત તયનિદ્રેયે વ્યાખ્યાની છે;
સકળ જગત હિત કારિણી હારિણી મોહ,
તારિણી ભવાખ્ધિ મોક્ષચારિણી પ્રમાણી છે;
ઉપમા આખ્યાની જેને તમા રાખવી તે અર્થ,
આપવાથી નિજ મતિ મંપાઈ મેં માની છે;
આહો! રાજચંદ્ર બાળ ખ્યાલ નથી પામતા એ,
જિનેશ્વર તણી વાણી જાણી તેણે જાણી છે.

વચનામૃત

અતંતકાળથી જે જ્ઞાન લાવહેતું થતું તે જ્ઞાનને
એક અમયમાત્રમાં જાત્યાંતર કરી જેણે લાવ
નિવૃત્તરૂપ કયું તે કલ્યાણમૂર્તિ સમ્યક્દર્શનને
નમસ્કાર.

—આંક, ૮૩૯

સર્વરૂપદ વારંવાર ધ્રુવણ કરવા યોગ્ય, પાંચવા—
યોગ્ય, વિચાર કરવા યોગ્ય અને સ્વાનુભાવે સિદ્ધ
કરવા યોગ્ય છે.

—હાથનોંધ ૩. પૃ. ૮૨૫

તે જ્ઞાનને તે દર્શનને અને તે ચારિત્રને વારંવાર
નમસ્કાર.

—આંક, ૮૦૮

સંતની સમૃતપાણી

સર્વ યોગ ગ્રંથોના સારરુપ

(મંગલચરણ)

સુખધામ અનંત સુસંત ચહિ,

દિનરાત્ર રહે તદ્દધ્યાન મહિ,

પર શાંતિ અનંત સુધામયે જે,

પ્રણમું પદ તે વર તે જયતે.

પત્રાંક ૯૫૪

તો ચિત્ત ભગવાનમાં લીન હોય તો બીજા
 યોગ પણ ચિત્તાધીન હોવાથી ભગવાનને આધીન
 જ છે, અને ચિત્તની લીનતા ભગવાનમાંથી જ જાણે
 તો જ જગતના બાવોમાંથી ઉદાસીનતા વર્તે અને
 તેમાં શરૂણ-ત્યાગરૂપ વિદ્યુત્ત પ્રવર્તે નહીં, જેથી
 તે શ્રેષ્ઠ * અખંડ જ રહે.

—પત્રાક ૭૫૩

* આત્મા ને પરમાત્માની એક્યતારૂપ અભેદ ભક્તિ,
 'ચિત્તપ્રસન્નતા' તે ચિત્તની આત્મકોરવૃત્તિ સમજવા પોગે.

સંતની અમૃતવાણી : ૫

આ જન્મમાં સ્વવશ જાની એક જ ધન્ય છે
જે અનન્યબુદ્ધિવાળા રહેતાં થકાં નિર્જાતમાં
માય અન્ય પ્રત્યે લીન નહિ થતાં સર્વ કર્મોથી
કુદર રહે છે".-(અગાસ આશ્રમ તરફથી પ્રકાશિત
ખટપ્રાભુત' ગ્રંથમાંથી)

(અર્થાત્ કર્મોથી તે લેપાતો નથી. બહુ
નિલેપ રહે છે 'માંયા પાણી' રે જાણી તેહ ને
લાંઘી જાયે અડોલ' (છઠ્ઠી કાન્તા દિપ્તિની મજામાં)
એવી તેની પ્રવર્તના હોય છે.

સ્વાતુલૂતિને પ્રાપ્ત જાની પુરૂષ સ્વવશ છે તેણે
લગવન સ્વરૂપ આત્મા પ્રાપ્ત કર્યો હોવાથી લગ-
વાન સમાન જ શાસ્ત્રમાં કહ્યો છે. શ્રી જિનાગમમાં
આચાર્ય લ. ને 'તીત્યયરો સમે સુરિઃ' કહ્યો.
આમ અપેક્ષિત વસ્તુ યદ્યાતથ્ય સમજવા યોગ્ય)

અંતરંગ મોહઅંધિ જેની ગઈ તે પરમાત્મા છે.

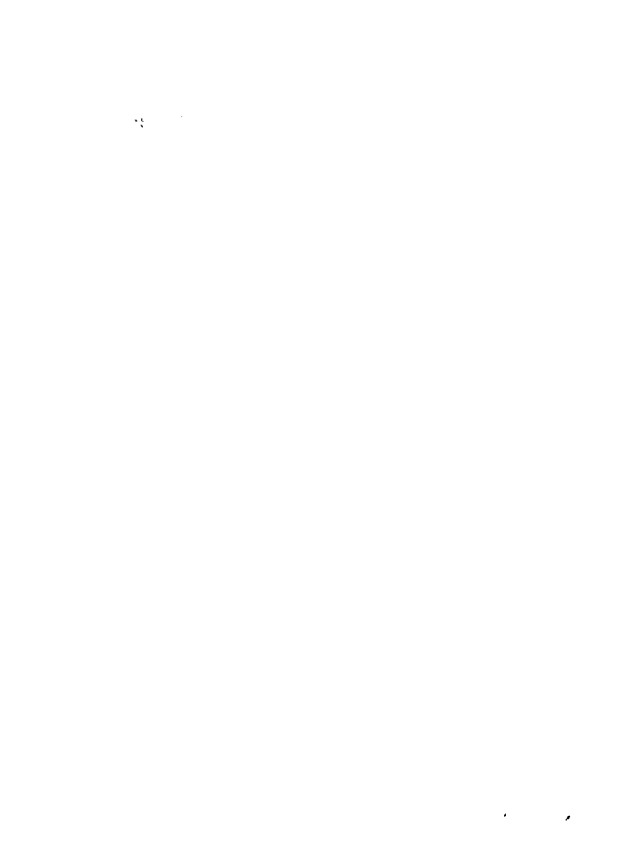
— પા.

*

જ્ઞાનમય આત્મા જેમને પરમ ઉત્કૃષ્ટ લાવે
પ્રત્યક્ષ થયો, અને જેમણે પરદ્રવ્યમાત્ર ત્યાગ કર્યું,
દેવને નમન હો ! નમન હો ! આંક ૭૬૩

*

આત્મા જેવો કોઈ દેવ નથી. — પા. ૧૫૯

આત્માને ઓળખવો હોય તો આત્માના
અચી થવું, પરવસ્તુના ત્યાગી થવું. —આક, ૮૫

*

અભ્યંતર દયા ચિંતવવી.—પા. ૧૧. ૧

આત્માને જાણવો હોય તો આત્માના અચી થવું, પરવસ્તુના ત્યાગી થવું. —આક, ૮૫

આત્માનું સત્યસ્વરૂપ એક શુદ્ધ સચ્ચિદા-
નંદમય છે, છતાં બ્રાંતિથી ભિન્ન લાસે છે, જેમ
માંસી આંખ કરવાથી ચંદ્ર બે દેખાય છે.—પા. ૧૫૬

અને તે સાધન પણ જીવે જો પોતાના પુરુ-
ષાર્થને તેમાં ગોપળ્યા સિવાય પ્રવર્તીવે તો જ સિદ્ધ
છે. વધારે શું કહીએ ? આટલો જ સંક્ષેપ જીવમાં
પરિણામ પામે તો તે સર્વ વ્રત-યમ-નિયમ-જપ-
યાત્રા-લકિત-શાસ્ત્રજ્ઞાન આદિ કરી છૂટયો. એમાં
કંઈ સંશય નથી. —આક, પ્ર૩૭

[૧૫૧૨ ૪૭.]

તોજ પુત્ર, તોજ પિતા, તોજ શત્રુ, તોજ
મિત્રાદિ બાળ કલ્પનાના હેતુ છે અને તેની નિવૃત્તિ
યમ ત્યાં સદ્ગુણ મોક્ષ છે. અને એજ નિવૃત્તિને
અથે' સત્સંગ-સત્પુરુષાદિ સાધન દ્વારાં છે.

અને તે સાધન પણ જીવંતે પોતાના પુરુ-
 પાર્થને તેમાં ગોપવ્યા સિવાય પ્રવર્તવે તો જ સિદ્ધ
 છે. વધારે શું કહીએ? આટલો જ સંક્ષેપ જીવમાં
 પરિણામ પામે તો તે સર્વ વ્રત-યમ-નિયમ-જપ-
 યાત્રા-લકિત-શાસ્ત્રજ્ઞાન આદિ કરી છૂટયો એમાં
 કંઈ સંશય નથી. —આક, ૧૩૭

૨૦ : સંતની અમૃતવાણી

સમ્યગ્દર્શનના મુખ્ય નિવાસભૂમિ
વિવેક જીવને સ્વસ્વરૂપ સમજવાને
અનાદિ સ્વપ્નદશાને લીધે ઉત્પન્ન
જીવને। અહંભાવ, મમત્વભાવ તે
અર્થે આ છ પદની જ્ઞાનીપુરુષોએ દેશ
છે, તે સ્વપ્નદશાથી રહિત માત્ર પોતા
એમ જી જીવ પરિણામ કરે તો
જાગૃત થઈ સમ્યગ્દર્શનને પ્રાપ્ત થાય, સ
પ્રાપ્ત થઈ સ્વસ્વભાવરૂપ મોક્ષને પામે.

આત્મા અનાત્માના સ્વરૂપને જાણે, એ જાણ-
વાની પરિપૂર્ણ આવશ્યકતા છે. —પા. ૧૧૮

✽

“જે જીવ એટલે ચૈતન્યનું સ્વરૂપ જાણતો નથી,
અજીવ એટલે જડનું સ્વરૂપ જાણતો નથી કે તે
ખંનેના તરવને જાણતો નથી, તે સાધુ સંયમની
વાત કયાંથી જાણે ?

—આંક, ૬૦ (દશલોકાધિક સૂત્ર)

પ્ર૦- મોક્ષ એટલે શું ? આત્માનું અત્યંત શુદ્ધપણું તે, અજ્ઞાનથી છૂટી જવું તે, સર્વ કર્મથી મુક્ત થવું તે 'મોક્ષ' યથાતથ્ય જ્ઞાન પ્રગટયે મોક્ષ. બ્રાંતિ રહે ત્યાં સુધી આત્મા જગતમાં છે. અનાદિકાળનું એવું જે ચેતન તેનો સ્વભાવ જાણપણું, જ્ઞાન છે, છતાં ભૂલી જાય છે તે શું ? જાણપણું, જ્ઞાન છે, યથાતથ્ય જાણપણું નથી. તે ન્યૂનતા છે, મટે ? તે જાણપણાંથી સ્વભાવને ભૂલી ન જાય તેને વારંવાર દબ કરે તો ન્યૂનતા મટે. જ્ઞાનીપુરુષના વચનોનું અવલંબન લેવાથી જાણપણું થાય.

૨૪ : સંતની અમૃતતાલી

જન્મ-મરણ આદિ અન
(સર્વથા) ક્ષય થવાનો ઉ
જીવના જાણવામાં નથી, તે ઉપ
કરવાની સાચી ઈચ્છા ઉત્પ
સત્પુરૂષના સમાગમનો લાભ પા
જાણી શકે છે, અને તે ઉપાયને
દુઃખથી મુક્ત થાય છે.

સાચી ઇચ્છા પણ ઘણું કરીને હવને
સાગમથી જ પ્રાપ્ત થાય છે. તેવો
સમાગમની ઓળખાણ, દર્શાવેલા
પ્રતિ અને તેમ જ ચાલવાની પ્રવૃત્તિ
હુલેલ છે. —આક, ૭૮૩

જ્ઞાનીનો માર્ગ સુદૃઢ છે, પણ તે પામવો
 દુર્લભ છે. એ માર્ગ વિકટ નથી, સીધો છે, પણ
 તે પામવો વિકટ છે. પ્રથમ જાણે જ્ઞાની કંઈક નથી,
 તે જોખખવા લાગે, તેની પછીની જાણની ક્રમશઃ
 પછી તેનાં તરન પર થકા રાખી નિઃશ્વકથાનું
 ગાદતાં માર્ગ સુદૃઢ છે, પણ જ્ઞાની મળવા અને
 જોખખાવા એ વિકટ છે, દુર્લભ છે — પા. ૧૬૭

અંતરમાં સુખ છે, તે બહાર શોધવાથી
મળશે નહિ.

અંતરનું સુખ અંતરની સમશ્રેણીમાં છે, સ્થિતિ
થવા માટે બાહ્ય પદાર્થોનું વિસ્મરણ કર, આશ્રય
ભૂલ.

સમશ્રેણી રહેવી બહુ દુર્લભ છે, નિમિત્તાધીન
વૃત્તિ ફરી ફરી ચલિત થઈ જશે, ન થવા અચળ
ગંભીર ઉપયોગ રાખ.

—આંક, ૧૦૮

તિવેક એ જ મર્મનું મૂળ અને મર્મજ્ઞાન
 કહેવાય છે, તે સત્ય છે. આત્મચરણને તિવેક વિના
 જોવાની શકાય નહિ, એ પણ સત્ય છે.

જ્ઞાન-દર્શનાદિ ગુણો અજ્ઞાન, અદર્શને વેચી
 લઈ જે મિશ્રતા કરી નાંખી છે, તે જોવાની ભાવ-
 અમૃતમાં આવવું એનું નામ 'તિવેક' છે.

—પા. ૯૫

સંતની અમૃતવાણી : ૨૯

હું ક્યાંથી આવ્યો ?
હું ક્યાં જઈશ ?
શું મને બંધન છે ?
શું કરવાથી બંધન જાય ?
કેમ છૂટવું થાય ?

— આ વાક્યો સ્મૃતિમાં રાખવાં.—પા. ૧૨

સ્વદ્રવ્ય, અન્ય દ્રવ્ય સિંન સિંન જુઓ.

સ્વદ્રવ્યના રક્ષક ત્વરાથી થાઓ.

સ્વદ્રવ્યના વ્યાપક ત્વરાથી થાઓ.

સ્વદ્રવ્યના ધારક ત્વરાથી થાઓ.

સ્વદ્રવ્યના રમક ત્વરાથી થાઓ.

સ્વદ્રવ્યના આહુક ત્વરાથી થાઓ.

સ્વદ્રવ્યના રક્ષકતા ઉપર લક્ષ રાખો.

પરદ્રવ્યની ધારકતા ત્વરાથી તજો.

પરદ્રવ્યની રમણતા ત્વરાથી તજો.

પરદ્રવ્યની આહુકતા ત્વરાથી તજો.

પરભાવથી વિરકત થા.

—પા. ૧૩

વસ્તુનું તત્વ જાણવું.

—પા. ૧૫૪

*

સમય પુરુષો કલ્યાણનું સ્વરૂપ પોકારી
પોકારીને કહી ગયા, પણ કોઈ વિરલાને જ તે
યથાર્થ સમજાવું

—પા. ૧૦૬

*

એક ચિત્તે આત્મા ધ્યાવે, પ્રત્યક્ષ અનુભવ
શે. પા. ૧૧

તે વસ્તુના વિગતમાં પોતાના કે જે વસ્તુ
અતીન્દ્રિય સ્વરૂપ છે. —પા. ૧૨/

*

પ્રત્યેક પ્રત્યેક પદ્ધતિનો અત્યંત વિવેક કરી
આ જીવને તેનાથી વ્યાવૃત્ત કરવો એમ નિર્ણય
કહે છે.

શુદ્ધ એવા સ્ફટિકને વિશે અન્ય રંગનું
પ્રતિભાસવું થવાથી તેનું જેમ મૂળ સ્વરૂપ લક્ષ્યગત
થતું નથી, તેમ શુદ્ધ નિર્મળ એવું આ ચેતન
અન્ય સંયોગના તાદાત્મ્યવત્ અધ્યાસે પોતાના
સ્વરૂપનો લક્ષ પામતું નથી.

—પા. ૭ ૯ હા. નો. ૧ પૃ.

—પા. ૭ ૯ હા. નો. ૧ પૃ.

તે માનમાં મનમંદ નથી, અપજ્ઞાના નથી,
 વિમરણ નથી, લોકમંદ નથી, માન્યમાન્ય નથી,
 તે શરણ માનું છે, તે સમાધિમાનું છે અને દવા
 બોલિકા શાંતિ સ્વરૂપ છે. મનદાન તે માનનું
 દોષાપાતું છે. જે માર્ગના મનને પામ્યા વિના
 દોષ ભૂતકાળે મોક્ષ પામ્યા નથી, વલમાનકાળે
 પામતાં નથી, અને ભવિષ્યકાળે પામશે નહિ,

૧૧ માર્ગ

—આંક, ૫૪

... કોઈ હોય ત્રણ કાળમાં
 ... પરમારથનો પંથ
 ... પરમારથનો
 ... સંવ્યવસ્થાર શ્રમમાં
 —આક ૭

સંતની અમૃતવાણી : ૪૫

આત્મપરિણામની વિશેષ - સ્થિરતા થવા,
વાણી અને કાયાને સંયમ સહયોગપણે કરવો
ધટે છે. —પા. ૮૦૮ જા. નં. ૧ પૃ. ૧૧૯

*

સહજસ્વરૂપે શુભની સ્થિતિ થવી તેને
વીતરાગ મોક્ષ કહે છે. —આંક. ૬૦૯

એ જ મારે સર્વ તીર્થ કરાદિ જ્ઞાનીઓએ
પણ જ સર્વોત્કૃષ્ટ કહ્યું છે, કે જેના અંગે
સાત્મસાધન રહ્યા છે.

સર્વભાવથી અસંગપણું થવું એ સર્વથી
માં દુષ્કર સાધન છે, અને તે નિરાશ્રયપણું
થવું અત્યંત દુષ્કર છે, એમ વિચારી શ્રી
કરે સત્સંગને તેનો આધાર કહ્યો છે કે જે
િંગના યોગે સહજસ્વરૂપમૂત એવું અસંગપણું
ને ઉત્પન્ન થાય છે. —આંક, ૬૦૮

મંત્રાર છે તે સુણ્ય-ગાપના વિચાર છે

પરમાત્મથી જાને ઉદય (સુણ્ય-ગાપ) પરના
કરેલા અને આત્માથી વિન્ન જાણીને તેનાં જાણકાર
અથવા સાક્ષીમાત્ર રહો, હવે અને જોડ કરો નહિ,
પૂર્વે જાંધ કરેલા કમ તે હવે ઉદયમાં આવ્યા છે
જોનાના કયાં ફર નથી થતાં.

હે જીવ ! આ કલેશરૂપ સંસાર થકી વિરામ
વેરામ પામ. કાંઈક વિચાર. પ્રમાદ છોડી
પા ! જાત તથા ! નહિ તો રત્નચિંતામણી
મા મેનુષ્યદેહ નિષ્કળ જશે. —આંક, ૫૦૫

પ્રમાદભાવે આ જીવનું ભુંડું કરવામાં કંઈ
રાખી નથી, તથાપિ આ જીવને નિજહિતનો
જા નથી એ જ અતિશય ખેદકારક છે.

—આંક, ૯૪૪

1

2

3

સંતની અમૃતવાણી :

અનંતવાર દેહને અર્થે આત્મા ગાળ્યો છે.
જે દેહ આત્માને અર્થે ગણાશે તે દેહ આત્મ-
વિચાર જન્મ પામવા યોગ્ય જાણી સર્વ દેહાર્થની
કલ્પના છોડી હૃદ માત્રે આત્માર્થમાં જ તેને
ઉપયોગ કરવો, એવો મુમુક્ષુ જીવને અવશ્ય નિશ્ચય
લેઈએ

—આક, ૭૧૯

૫

અનિષ્ટ પદાર્થ પ્રત્યે મોહબુદ્ધિ સેવ
લીધે આત્માનું અસ્તિત્વ, નિત્યત્વ અને અવ્યાપ
સમાધિકુળ ભાવમાં આવતું નથી.

—શ્રી, ૧

ઘણું કરીને પરકથા તથા પર-
ય છે, તેમાં રહી સ્થિરતા ક્યાંથી

—બાક, ૬૪૨

✽

પૃહામાં જેમ જેમ ખેડ ઉપજે,
માર્ગ સ્પષ્ટ સિદ્ધ થાય

—બાક, ૭૮૭

સુખ માત્ર વિરાગમાં છે, માટે
આજે અભ્યંતર મોહિની વધારીશ

—પા. ૬

પૌદ્ગલિક રચનાએ રાત્રમાને સ્તાંભિત કરવે.
—આક, ૧૨૪

*

અભેદદશા આવ્યા વિના જે પ્રાણી આ જગ-
તની રચના લેવા મુશ્કે છે, તે બંધાય છે. એવી
દશા આવવા માટે એ પ્રાણીએ તે રચનાના સ્કારણ
આવરંચ બાંધીને

હે જાણી ! તમે જાણો, અમરુદ્ધ મહારે જાણી
 મનુષ્યપણું મનુષ્ય બાણું દુર્લભ છે અને બારે ગણિને
 વિશે મન છે એમ જાણો. અમાનવી સદ્વિનિષ્ઠ પામવો
 દુર્લભ છે એમ જાણો. આજો દેવ એકાંત દુઃખે
 કરી બળે છે એમ જાણો. અને સર્વ જીવ પોત-
 પોતાના કર્મ કરી વિપર્યાસપાત્ર અગ્રહ છે, તેનો
 વિચાર કરો. (સૂયગડાંગ સૂત્ર)

‘બૌદ્ધગતિક રચનાઓ આત્માને સ્તંભિત કરવો
ઉચિત નથી

—આંક, ૧૨૪

✽

અભેદદશા આવ્યા વિના જે પ્રાણી આ જગ-
તની રચના જોવા ઇચ્છે છે, તે બંધાય છે. એવી
દશા આવવા માટે એ પ્રાણીએ તે રચનાના કારણ
પ્રત્યે પ્રીતિ કરવી અને પોતાની અહંરૂપ ભ્રાંતિનો
પરિત્યાગ કરવો.

સર્વ પ્રકારે કરીને એ રચનાના ઉપલોગની
ઈચ્છા ત્યાગવી યોગ્ય છે, અને એમ થવા માટે
સત્પુરૂષના શરણુ જેવું એકદે ઔપચ નથી

—આંક.

આસારભૂત વ્યવહાર સારભૂત પ્રયોજનની પેઠે
 કરવાનો ઉદ્દેશ વર્ત્યા છતાં જે પુરૂષો તે ઉદ્દેશથી
 દોભ ન પામતાં સહજભાવ સ્વધર્મમાં નિશ્ચળપણે
 રહ્યા છે, તે પુરૂષોના લીધેનતનું વારંવાર સંમંરણ
 કરીએ છીએ.

—આંક, ૭૮૧

જે વ્યવસાયે કરી જીવને લાવનિદ્રાનું ઘટવું
 ન થાય, તે વ્યવસાય કોઈ પ્રારબ્ધયોગે કરવો
 પડતો હોય તો તે કરી કરી પાછા હઠીને મોટું
 ભયંકર હિંમ્નાવાળું દુષ્ટ કામ જ આ કર્યા કરે છું,
 એવું કરી કરી વિચારીને અને જીવમાં ઢીલા-
 પણાથી જ ઘણું કરી મને આ પ્રતિબંધ છે, એમ
 કરી કરી નિશ્ચય કરીને જેટલો અને તેટલો વ્યવસાય
 સંક્ષેપ કરતાં જઈ પ્રવર્તવું થાય, તો જોધનું કળવું
 સંભવે છે.

—આંક, ૪૯૯

અસારભૂત વ્યવહાર સારભૂત પ્રયોજનની જેઠે
 કરવાનો ઉદ્દેશ વર્ત્યા છતાં જે પુરૂષો તે ઉદ્યતી
 જ્ઞાન ન પામતાં સદ્ગુણાવ સ્વધર્મમાં નિશ્ચળપણે
 રહ્યા છે, તે પુરૂષોના લીખ્યતત્ત્વ વારંવાર સ્મરણ
 કરીએ છીએ.

—આંક, ૭૮

,

u

-

u

,

,

-

u u

આ લોકસ્થિતિ જ એવી છે કે તેમાં સત્યનું
લાવન કરવું પરમ વિકટ છે, રચના બધી અસત્યના
આગ્રહની લાવના કરાવવાવાળી છે. —આંક, ૩૪૮

✽

લોકની દૃષ્ટિને જ્યાં સુધી આ જીવ વસ્તુ નહિ
તથા તેમાંથી અંતર્વૃત્તિ છૂટી ન જાય ત્યાં સુધી
જ્ઞાનીની દૃષ્ટિનું વાસ્તવિક માહાત્મ્ય લક્ષ્યગત ન થઈ
શકે એમાં સંશય નથી. —આંક, ૩૨૩

લોકદ્રષ્ટિ અને જ્ઞાનીની દ્રષ્ટિને પશ્ચિમ પૂર્વ
જેટલો તફાવત છે. જ્ઞાનીની દ્રષ્ટિ પ્રથમ નિરાલંબન
છે, રુચિ ઉત્પન્ન કરતી નથી, જીવની પ્રકૃતિને
મળતી આવતી નથી, તેથી જીવતો દ્રષ્ટિમાં રુચિ
વાન થતો નથી, પણ જે જીવોએ પરિપક્વ વેડીને
થોડો કાળ સુધી તે દ્રષ્ટિનું આરાધન કર્યું છે, તે
સર્વ દુઃખના ક્ષયરૂપ નિર્વાણને પામ્યા છે, તેનાં
ઉપાયને પામ્યા છે.

—આંક, ૮૧૦

ચોતાના સ્વરૂપની બ્રમણ ટાળવી, આત્માને
 આત્મભાવે જોળખ ૧, આ સંસાર તે મારે નથી,
 હું એથી જિન્ન પરમ અગ્રંથ સિદ્ધ સદશ શુદ્ધ
 આત્મા છું, એવી આત્મસ્વભાવ વર્તના તેનિશ્ચય
 ધર્મ છે.

—મોક, ૬૪

ધર્મ એ વસ્તુ બહુ ગુપ્ત રહી છે, તે બાહ્ય
સંશોધનથી મળવાની નથી, અપૂર્વ અંતરસંશોધનથી
તે પ્રાપ્ત થાય છે, તે અંતરસંશોધન દેખી
મહાભાગ્ય સર્વગુરુ અનુગ્રહે પામે છે. —આંક, ૪૦

ધર્મ તેનું નામ આપી શકાય કે જે ધર્મ
થઈને પરિણમે, જ્ઞાન તેનું નામ, હોય કે જે જ્ઞાન
થઈને પરિણમે. —આંક, ૭૦

કોઈ પણ પ્રકારે જીવ પોતાની કલ્પનાએ કરી સત્ને પ્રાપ્ત કરી શકતો નથી, સજીવનમૂર્તિ પ્રાપ્ત થયે જ 'સત્' પ્રાપ્ત થાય છે, 'સત્' સમજાય છે, 'સત્'નો માર્ગ મળે છે, 'સત્' પર લક્ષ આવે છે.

સજીવનમૂર્તિના લક્ષ વગર જે કંઈ પણ કરવામાં આવે છે, તે જીવને બંધનરૂપ છે, આ અમારું હૃદય છે.

—આંક, ૧૯૮

૭૪ : સંતની અમૃતવાણી

સમ્યક્ત્વ પામ્યા છે, એવા પુરુષનો નિશ્ચય થયે, અને ભોગ્યતાના કારણે જીવ-સમ્યક્ત્વ પામે છે.
—આંક, ૨૪૯

*

કેાઈ એક સત્પુરુષ શોધો અને તેના ગમે તેવા વર્તનમાં પણ શ્રદ્ધા રાખો. —આંક, ૧૪૩

આત્મદશાને પામી નિઃકંઠપણે યથાપ્રારબ્ધ
 વિચરે છે, એવા મહાત્માઓનો યોગ જીવને દુર્લભ
 છે, તેવા યોગ જન્યે જીવને તે પુરૂષની ઓળખાણ
 પડતી નથી, અને તથાગુપ્ત ઓળખાણ પડ્યા વિના
 તે મહાત્મા પ્રત્યે દ્વંદ્વશ્રય થતો નથી, જ્યાં સુધી
 આશ્રય દ્વંદ્વ ન થાય ત્યાં સુધી ઉપદેશ પરિણામ
 પામતો નથી, ઉપદેશ પરિણામ્યા વિના સમ્યગ્દર્શ-
 નની પ્રાપ્તિનો યોગ જનતો નથી. સમ્યગ્દર્શનની
 પ્રાપ્તિ વિના જન્મોદિ દુઃખનો આત્યંતિક નિવૃત્તિ
 જનવા યોગ્ય નથી

—ખાંક, ૮૧૭

જન્મ-જરા-મરણાદિકને નાશ કરવાવાળું
 મંજાન જેમને વિષે વર્તે છે, તે પુરૂષનો આશ્રય
 જન્મ-જરા-મરણાદિનો નાશ કરી શકે, કેમકે
 યથાસંભવ ઉપાય છે. સંયોગમંબધે આ દેહ
 એ આ જીવને જે પારખ્ય હશે તે વ્યતીત થયે
 દેહનો પ્રસંગ નિવૃત્ત થશે. તેનો ગમે ત્યારે
 વિયોગ નિશ્ચયે છે, પણ આશ્રયપૂર્વક દેહ છૂટે
 જે જન્મ સાર્થક છે કે જે આશ્રયને પામીને
 જીવ તે ભાવે અથવા ભાવિ એવા થોડા કાળે પણ
 વસ્તુરૂપમાં સ્થિતિ કરે.

—આંક, ૬૬૨

તે આશ્રયનો વિયોગ હોય ત્યારે આશ્રય-
 ભાષના નિત્ય કર્તવ્ય છે.

—આંક, ૬૦

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

શુભુ શુભુ જીવને જોડે વિચારવાન જીવને આ
સંસારને વિષે અજ્ઞાન સિવાય બીજો કોઈ ભય
હોય નહિ, એક અજ્ઞાનની નિવૃત્તિ ઇચ્છવી એ રૂપ
જે ઇચ્છા તે સિવાય વિચારવાન જીવને બીજી
ઇચ્છા હોય નહિ.

—આંક, ૫૩૭

*

અવિચાર અને અજ્ઞાન એ સર્વ કલેશનું,
મોહનું અને માઠી ગતિનું કારણ છે.

સદ્વિચાર અને આત્મજ્ઞાન તે આત્મગતિનું
કારણ છે.

—આંક, ૪૬૦

એવો એક જ પદાર્થ પરિચય કરવા યોગ્ય છે
જેથી અનંત પ્રકારનો પરિચય નિવૃત્ત થાય છે
કયો? અને કેવા પ્રકારે? તેનો વિચાર મુમુક્ષુઓ
છે. —આંક, ૨૭૧

*

જેમ અને તેમ આત્માને ઓળખવા બંધી
હો. —આંક ૫૨

1. 2. 3.

4.

5.

6.

૮૪ : સંતની અમૃતવાણી

અનંતકાળથી જીવને અસત્ વાસનાનો અભ્યાસ
છે, તેમાં એકદમ 'સત્' સાંખાંધી સંસ્કારસ્થિત
થતાં નથી. —આંક, ૨૨૯

✽

અનાદિકાળથી જેટલું જાણ્યું છે. તેટલું બધુંય
અજ્ઞાન જ છે, તેનું વિસ્મરણ કરવું. 'સત્' સત્
જ છે; સરળ છે, સુગમ છે, સર્વત્ર તેની પ્રાપ્તિ
હોય છે, પણ સત્ને બતાવનાર 'સત્' જોઈએ.
—આંક, ૨૦૭

✽

સદ્ધર્મનો જોગ સત્પુરૂષ વિના હોય નહિ.

—આંક, ૨૪

અનંતકાળ થયાં જીવનું સંસારને વિશે
 પરિબ્રમણ છે, અને એ પરિબ્રમણને વિશે એણે
 અનંત એવાં જપ-તપ-ઐરાગ્યાદિ સાધનો કર્યાં
 જણાય છે, તથાપિ જેથી થયાર્થ કલ્યાણ મિલ્લ
 થાય છે, એવાં એકેકે સાધન થઈ શક્યા હોય એમ
 જણાતું નથી. એવાં જપ-તપ, કે ઐરાગ્ય અથવા
 બીજા સાધનો તે માત્ર સંસારરૂપ થયાં છે, તેમ
 થયું તે શા કારણથી? એ વાત અવશ્ય ફરી ફરી
 વિચારવા યોગ્ય છે.

—આંક, ૪૦૧

અનાદિકાળથી જીવ આવળે માગે આશ્રયો છે, જો કે તેણે જપ-તપ-શાસ્ત્રાધ્યયન વગેરે અતંતવાર કર્યું છે, તથાપિ જે કંઈ પણ અવશ્ય કરવા યોગ્ય હતું તે તેણે કર્યું નથી, કે જે અમે પ્રથમ જ જણાવ્યું છે.

—આક, ૧૯૨

૨૯ : અનંત અમરવર્ણ

અનંતરાણે જે પ્રાપ્ત થયું નથી, તે પ્રાપ્ત-
પણને વિશે અનુદ્ધા પ્રાપ્ત થયેલ યાવ તે જાણિ
નથી. આજ અનંતરાણે જે પ્રાપ્ત થયું નથી તેને
વિશે જાણિ યાવ, જુદા યાવ તે જાણિ છે.

—અંક, ૩૭૧

વિજ્ઞાન શુદ્ધિ, મધ્યસ્થતા, સરજતા અને
નિર્લેશિયપણું ; આટલા ગુણો જે આત્મામાં હોય
તે તત્ત્વ આત્માવાનું હિસાબ ખાતર છે. —અંક, ૪૦

અનંત જન્મ-મરણ કરી ચૂકેલા આ આત્મા
 રૂણા તેવા અધિકારીને ઉત્પન્ન થાય છે, અ
 જ કમંમુક્ત થવાનો જિજ્ઞાસુ કહી શકાય
 જ પુરુષ યથાર્થ પદાર્થને યથાર્થ સ્વરૂ
 સમજી મુક્ત થવાના પુરુષાર્થમાં યોગ્ય છે.
 —આંક,

શ્રેષ્ઠ વસ્તુની જિજ્ઞાસા કરવી એજ આત્માની
શ્રેષ્ઠતા છે, કદાપિ તે જિજ્ઞાસા પાર ન પડી તો પણ
જિજ્ઞાસા તે પણ તે જ અંશવત્ છે. —આંક, ૨૫

❦

મહાવીરે જે જ્ઞાનથી આ જગતને જોયું તે
જ્ઞાન સર્વ આત્મામાં છે, પણ અવિર્ભાવ કરવું
જોઈએ. —આંક, ૨૧

: સંતની અમૃતવાણી

જગત જેમ છે, તેમ તત્ત્વજ્ઞાનની દૃષ્ટિથી

મો.—પા. ૧૫૭

✽

તમારાથી જગત લિન્ન છે, અલિન્ન છે,
ભેન્નાલિન્ન છે ?

લિન્ન, અલિન્ન, ભિન્નાલિન્ન, એવો અવકાશ
સ્વરૂપમાં નથી.

વ્યવહારદૃષ્ટિથી તેનું નિરૂપણ કરીએ છીએ

જગત મારા વિશે ભાસ્યમાન હોવાથી અલિન્ન
છે, પણ જગત જગતસ્વરૂપે છે, હું સ્વસ્વરૂપે છું;
તેથી જગત મારાથી કેવળ લિન્ન છે. તે બંને
દૃષ્ટિથી જગત મારાથી ભિન્નાલિન્ન છે.

—પા. ૮૨૭ શા. નોં. ૩, ૪. ૧૯

શ્રી જિને જે આત્માનુભવ કર્યો છે અને પદાર્થના સ્વરૂપ સાક્ષાત્કાર કરી જે નિરૂપણ કે તે સર્વ સુસુક્ષ્મ જીવે પરમ કલ્યાણને અર્થે નિશ્ચય કરી વિચારવા યોગ્ય છે.

જિને કહેલા સર્વ પદાર્થના સાવો એક આત્મા પ્રગટ કરવા અર્થે છે, અને મોક્ષમાર્ગમાં પ્રવૃત્તિ બેની ઘટે છે. એક આત્મજ્ઞાનીની અને બીજી આત્મજ્ઞાનીના આશ્રયવાનની એમ શ્રી જિને કહ્યું છે.

આંક. ૫૫૧

જે કંઈ અન્ય પદાર્થનો વિચાર કરવો છે,
તે જીવના મોક્ષાથે છે, અન્ય પદાર્થના જ્ઞાનને માટે
કરવો નથી.

—આક, ૫૬૮

સર્વ પદાર્થનું સ્વરૂપ જાણવાનો હેતુ માત્ર
એક આત્મજ્ઞાન કરવું એ છે. જે આત્મજ્ઞાન ન
થાય તો સર્વ પદાર્થના જ્ઞાનનું નિષ્ફળપણ છે.

—આક, ૫૬૯

સૌથી મોટો રાગ મિથ્યાત્વ

પા. ૬૮૪

૨

જેટલો રાગ હોય તેટલી દવા કરવી પડે છે.
જીવને સમજવું હોય તો સહજ વિચાર પ્રગટે,
પંજી મિથ્યાત્વરૂપી મોટો રાગ છે, તેથી સમજવું
મોટે ઘણા કાળે જવો જોઈએ. શાસ્રમાં *સોળ રાગ
કહ્યા છે તે સઘળા આ જીવને છે, એમ સમજવું

પા. ૬૮૫

દુઃખની નિવૃત્તિને સર્વ જીવ ઈચ્છે છે, અને
 દુઃખની નિવૃત્તિ દુઃખ જેનાથી જન્મ પામે છે,
 એના રાગદ્વેષ અને અજ્ઞાનાદિ દોષની નિવૃત્તિ થયા
 વિના મળવતી નથી. તે રાગાદિની નિવૃત્તિ એક
 આત્મજ્ઞાન સિવાય બીજા કોઈ પ્રકારે ભૂતકાળમાં થઈ
 નથી, વર્તમાનકાળમાં થતી નથી ભવિષ્યકાળમાં થઈ
 શકે તેમ નથી, એમ સર્વ જ્ઞાનીપુરુષોને ભાસ્યું છે.
 માટે તે આત્મજ્ઞાન જીવને પ્રયોજનરૂપ છે, તેનો
 સર્વશ્રેષ્ઠ ઉપાય સદ્ગુરુ-વચનનું શ્રવણનું કે
 સત્શાસ્ત્રનું વિચારનું એ છે.

—આંક, ૩૭૫

૧૦૦: સંતની અમૃતવાણી

પૂરે જ્ઞાનીની વાણી આ જીવે નિશ્ચયપણે
કદી સાંભળી નથી, અથવા તે વાણી સમ્યક્ પ્રકારે
માથે ચડાવી નથી, એમ સર્વદેશીએ કહ્યું છે
—પા. ૭૪૯

સણ્ણગુરુ દુનિયામાં સત્પુરુષનો સમાગમ
એ જ અમૂલ્ય અને અનુપમ લાલ છે.

—આંક, ૩૧

૧૦૦: સંતની અમૃતવાણી

પૂવે જ્ઞાનીની વાણી આ જીવે નિશ્ચયપણે
કદી સાંભળી નથી, અથવા તે વાણી સમ્યક્ પ્રકારે
માથે ચડાવી નથી, એમ સર્વદર્શીએ કહ્યું છે
—પા. ૭૪૯

સણ્ણભંશુર દુનિયામાં સત્પુરુષનો સમાગમ
એ જ અમૂલ્ય અને અનુપમ લાલ છે.

—આક, ૩૧

સત્સમાગમના અભાવે વીતરાગશ્રુત પરમ
 શાંતરશ્મિપ્રતિપાદક વીતરાગ વચનોની અનુગ્રેક્ષા
 વારંવાર કરાવ્ય છે. ચિત્તસ્થિય માટે તે પરમ
 ઔષધ છે. —આંક, ૮૫૧

*

શુદ્ધ આત્મપદની પ્રાપ્તિ અર્થે વીતરાગ
 સન્માર્ગની ઉપાસના કરાવ્ય છે. —આંક, ૭૬૪

૧૦૨ : શાંતની અમૃતવાણી

આત્મસ્વભાવની નિર્મળતા થવાને માટે મુમુક્ષુ
જીવે જે સાધન અવશ્ય કરીને સેવવા યોગ્ય છે
સત્શ્રુત અને સત્સમાગમ.

‘શાંતરસતુ’ જેમાં મુખ્યપણું છે, શાંતરસના
હેતુએ જેનો સમસ્ત ઉપદેશ છે, સર્વે રસ શાંત
રસગર્ભિત જેમાં વર્ણવ્યા છે એવા શાસ્ત્રને
પરિચય તે સત્શ્રુતનો પરિચય છે. —આંક, ૮૨

સનાતન આત્મધર્મ તે શાંત થવું, વિરા
પામવું તે છે, આખી દ્વાદશાંગીનો સાર પણ
જ છે, તે પદ્મદર્શનમાં સમાય છે, પદ્મદર્શ
નમાં સમાય છે. —પા. ૯

પરમશાંતશ્રુતના વિચારમાં ઈન્દ્રિયનિગ્રહપૂર્વક
વૃત્તિ રાખવામાં સ્વરૂપસ્થિરતા અપૂર્વપણે
ગટે છે.
-આંક, ૮૯૬

જે શ્રુતથી અસંગતા ઉદ્ભવે, તે શ્રુતનો
રિચય કર્તવ્ય છે.
-આંક, ૭૮૬

આત્માને વિભાવથી અવકાશિત કરવાને અર્થે
અને સ્વભાવમાં અનવકાશપણે રહેવાને અર્થે કેાઈ
પણ મુખ્ય ઉપાય હોય તો આત્મારામ એવા જ્ઞાની
પુરુષનો નિષ્કામબુદ્ધિથી ભક્તિયોગરૂપ સંગ છે.
-આંક, ૪૩૨

૧૦૮ : સંતની અમૃતવાણી

સર્વ દુઃખથી મુક્ત થવાનો અભિપ્રાય જેનો
થયો હોય તે પુરુષે આત્માને ગવેષવો, અને આત્મા
ગવેષવો હોય તેણે યમનિયમાદિક સર્વ સાધનનો
આગ્રહ અપ્રધાન કરી, સત્સંગને ગવેષવો
તેમ જ ઉપાસવો.

સત્સંગની ઉપાસના કરવી હોય તેણે સંસારને
ઉપાસવાનો આત્મભાવ સર્વથા ત્યાગવો.

૧૨૦: સંતની અમૃતવાણી

‘ નમો દુર્ગાર રાગાદિ
વૈરિયાર નિવારણે
અહુતે યોગિનાથાય,
મહાવીરાય તાયિને ’

—પા. ૬૭૧

‘ મોક્ષમાર્ગસ્ય નેતાગં, મેત્તારં કર્મભ્રૂતામ;
જ્ઞાતારં વિશ્વતત્ત્વાનાં વદે તદ્ગુણં લબ્ધયે

છે દેહાદિથી લિન્ન આત્મા રે,
 ઉપયોગી સદા અવિનાશ,
 એમ જાણે સદ્ગુરુ ઉપદેશથી રે,
 કહ્યું જ્ઞાન તેનું નામ ખાસ.
 જે જ્ઞાને કરી જાણિયું રે,
 તેની વતે છે શુદ્ધ પ્રતીત,
 કહ્યું ભગવંતે દર્શન તેહને રે,
 જેનું ખીલું નામ સમકિત.

—આંક, ૭૧૫

જે ચેતન જડ ભાવે, અગ્નિોકયા મુનીંદ્ર સર્વજ્ઞે,
 તેવી અંતર આદ્યા, પ્રગટયે દર્શન કહ્યું છે તત્ત્વજ્ઞે.
 સમ્યક્-પ્રમાણપૂર્વક, તે તે ભાવે જ્ઞાન વિશે ભાસે,
 સમ્યગ્જ્ઞાન કહ્યું તે, સંશય-વિભ્રમ મોહ ત્યાં નાસે.
 વિષયાંશ નિવૃત્તિ, રાગદ્વેષનાં અભાવ જ્યાં થાય,
 સહિત સમ્યગ્દર્શન, શુદ્ધ ચરણ ત્યાં સમાધિ સદુપાય.
 ત્રણે અભિન્ન સ્વભાવે, પરિણમી આત્મસ્ભાવ જ્યાં થાય,
 પૂર્ણ પરમપદ પ્રાપ્તિ, નિશ્ચયથી ત્યાં અનન્ય સુખદાય.

૧૨૪: મંત્રની અપૂર્ણતા

હેલ તે આત્મા નથી, આત્મા હેલ નથી.
મડાને જોનાર જેમ મડાથી વિન્ન છે, તેમ હેલને
જોનાર-જાણનાર જોનો આત્મા તે હેલથી વિન્ન છે,
અર્થાત્ હેલ નથી. —આક, ૧૨૫

*

*જ્યાં 'હું' માને છે, ત્યાં 'તું' નથી,
જ્યાં 'તું' માને છે ત્યાં 'હું' નથી. —પા. ૧૫૬

*

કહેવારૂપ હું તેને નમસ્કાર હો. —આક, ૧૮૮

* બંનેના અર્થ એકજ થાય છે.

સંતની અમૃતવાણી : ૧૨૫

ભાસ્યો દેહઃશ્યામધી, આત્મા દેહ સમાન,
 પદ તે બંને વિન્ન છે, પ્રગટ લક્ષણે જ્ઞાન
 ભાસ્યો દેહઃશ્યામધી, આત્મા દેહ સમાન,
 પણ તે બંને વિન્ન છે, જેમ અગ્નિ ને મ્યાન
 જે દહા છે દહિનો, જે જાણે છે રૂપ,
 અજાધ્ય અનુભવ, જે રહે તે છે જીવસ્વરૂપ
 દેહ ન જાણે તેહને, જાણે ન ઇન્દ્રિય પ્રાણ,
 આત્માની સત્તાવડે, તેહ પ્રવર્તે જાણ
 સર્વ અવસ્થાને વિશે, ન્યાસે સદા જણાય,
 પ્રગટરૂપ ચૈતન્યમય, એ એધાણ સદાય.

—આક, ૭૧૮

૧૨૧ : સંતતી અમૃતવાણી

દેહ હવ એકરૂપે, ભાસે છે અજ્ઞાનવડે,
ક્રિયાની પ્રવૃત્તિ પણ, તેથી તેમ થાય છે.
એવો જે અનાદિ, એકરૂપનો મિથ્યાત્વભાવ,
જ્ઞાનીના વચનવડે, દૂર થઈ જાય છે.
ભાસે જડ ચૈતન્યનો, પ્રગટ સ્વભાવ લિપ્ત,
અને દ્રવ્ય નિજનિજરૂપે, સ્થિત થાય છે.

—આક, ૮૪૨

કંઈની સમુદાયથી . ૧૦૧

મે સ્વરૂપ સમજાયા વિના,
સમજાવું તે પદ નમું.
કહીશું તે ઉપરેથી પણ,
સમજાયા પણ ઉપરેથી શો ?
મદમુદના ઉપરેથી,
તો તે પામે નિજદયા,
મયા શુદ્ધ સ્વભાવને,
પરો નિજસ્વભાવ તો,

પામેથી દુઃખ મનન,
થી મદમુદ જાગવન
સમજાય ન નિજરૂપ.
સમજાવે નિજ સ્વરૂપ.
સમજે નિજન રૂપ.
નિજ તે આત્મસ્વરૂપ
તે તેથી નિજ પૂજાય
આત્મજ્ઞાનનો શુભય.

—આર. ૭૧૮

તે સોલી દિ આત્મા, મન્ય દિત્તો સો દમ,
મં દટે સો જિવંત્યન, લાગેલાની દેા મમં.

—પા. ૨૮૬. શા. મે. ૧. પૃ. ૩૫

જેતપદ નિર્જપદ સેકેવા, લેકેલાવ કાડુ નાંદી,
આ યેવાને તેકેને કાંઈ કાંઈ મુખરથી

—

શંતની અમૃતવાણી : ૧૨૯

જડભાવે જડ પરિણમે,

ચેતન ચેતન ભાવ;

કાંઈ કાંઈ પલટે નહિ,

છોડી આપ સ્વભાવ.

—આંક, ૨૬૬

ચેતનનો ભિન્ન છે, કેવળ પ્રગટ સ્વભાવ;
પણ પામે નહિ, ત્રણે કાળ દ્રવ્યભાવ.

—આંક, ૩૧૮

જડ ને આત્મા તન્મયપણે થાય નહિ. સૂતરની
થી સૂતરથી કાંઈ જુની નથી, પણ આંટી ઠાઠવી
માં વિકટતા છે. જો કે સૂતર ઘટે નહિ ને વધે
હિ; તેવી જ રીતે આત્મામાં આંટી પડી ગઈ છે

—પા ૭૧૪

૧૩૦ : સંતની અગૃહવાણી .

હું શરીર નથી, પણ તેથી ભિન્ન એવો જ્ઞાન
આત્મા હું, તેમ નિત્ય શાશ્વત હું. આ વેદના પ
કર્મની છે, પણ મોડું સ્વરૂપ નાશ કરવાને
સમર્થ નથી, એમ આત્માર્થીનું અનુપ્રેક્ષણ હો
—આક,

મુખ મધ્ય વિષ્ણુ આમર મુખ્યે ૧૪/૪ ૪૬
 મને છે ૨૨ મને વિષ્ણુ મનેની મનેમાં ૪૬
 મનેની મને, મનેની મને મનેની મનેની મનેની
 —મને, ૧૪

મનેમનેમને મનેમને, મને અવિમનેમને,
 મનેમનેમને મનેમને મનેમને મને મનેમને,
 —મને, ૧૪

મનેમને મનેમને મનેમને, મને મનેમને મનેમને,
 મનેમને મનેમને મનેમને, મને મનેમને મનેમને,
 —મને, ૨૪

દેહ પ્રત્યે જેવો વશનો સંબંધ છે, તેવો
 આત્મા પ્રત્યે જેણે દેહનો સંબંધ દીઠો છે, મ્યાન
 પ્રત્યે તરવારનો જેવો સંબંધ છે, તેવો દેહ પ્રત્યે
 જેણે આત્માનો સંબંધ દીઠો છે, અણદ્રશ્યુષ્ણ
 આત્મા જેણે અનુભવ્યો છે, તે મહત્પુરુષોને જીવન
 અને મરણ બંને સમાન છે.

—શ્લોક, ૮૩૩

દ્રમ અને પાણી ક્રિયા કરવાથી જુદા પડે
 ત્યારે જુદા કહેવાય, તેવી રીતે આત્મા અને દેહ
 ક્રિયાથી જુદા પડે ત્યારે જુદા કહેવાય. દ્રમ દ્રમના
 અને પાણી પાણીના પરિણામ પામે ત્યાં સુધી
 ક્રિયા કહેવી આત્મા જાગૃત્યે હોય તે પછી એક
 પર્યાયથી માંડી આખા સ્વરૂપ સુધીની જ્ઞાતિ થાય
 નહિ.

—પા. ૬૮૭

✱ અનુભવપૂર્વક સમજવા મોગ્ય.

૧૧૦. સરસ્વતી મહામય

કર્મનિર્મોલ્ય વ્યતીત થઈ, ઉપજ્યો જોધ ને,
હેલ નિત કેવળ શૈતન્યનું જ્ઞાન જી.

—આક. ૭૩૯

૦ : સંતની અમતવાણી

આત્માના છ પદ
મનન્ય શરણના આપનાર એવા શ્રી સદ્ગુરુદેવને
અત્યંત ભક્તિથી નમસ્કાર.
નીચે કહ્યા છે તે છ પદને સમ્બંધિતના નિવાસના
સર્વોન્નિષ્ઠ સ્થાનક કહ્યા છે.
પ્રથમ પદ :- 'આત્મા છે.'

જેમ ઘટ પટ આદિ પદાર્થો છે તેમ આત્મ
પણ છે અમુક ગુણ હોવાને કારણે જેમ ઘટ પ
આદિ હોવાનું પ્રમાણ છે, તેમ સ્વપરપ્રકાશક એ
ચૈતન્યમત્તાને પ્રત્યક્ષ ગુણ જેને વિષે છે એ
આત્મા હોવાનું પ્રમાણ છે.
બીજું પદ :- 'આત્મા નિત્ય છે.'

ઘટ પટ આદિ પદાર્થો અમુક કાળવર્ત્તિ
આત્મા ત્રિકાળવર્ત્તિ છે. ઘટપટાદિ સંયોગે
પદાર્થ છે, આત્મા સ્વભાવે કરીને પદાર્થ છે.

માટે કોઈ પણ સંયોગી અનુભવ-
 થી. કોઈ પણ સંયોગી દ્રવ્યથી ચેતન-
 થવા યોગ્ય નથી, માટે અનુત્પન્ન
 ની હોવાથી અવિનાશી છે, કેમકે જેની
 થી ઉત્પત્તિ ન હોય તેનો કોઈને વિષે
 નથી.

આત્મા કર્તા છે. ૧.

પ્રકાર. અર્થક્રિયાસંપન્ન છે. કંઈને
 પ્રક્રિયાસહિત ન સર્વ પદાર્થોને વામાં
 આત્મા પણ ક્રિયાસંપન્ન છે. ક્રિયાસંપન્ન
 કર્તા છે: તે કર્તાપણું ત્રિવિધ શ્રી બિને
 છે. પરમાર્થથી સ્વભાવપરિણતિએ નિર્જ-
 કર્તા છે, અનુપચરિત (અનુભવમાં આવવા-
 યોગ્ય સંબંધ સહિત) વ્યવહારથી તે
 વ્યવહાર કર્તા છે, ઉપચારથી ધર,
 દિનો કર્તા છે.

મંત્રની અમુતવાણી : ૧૭૧

સમાધિમુખ ભાનમાં આવતું નથી. તેની મોહબુદ્ધિમાં
કેવળે અનાદિથી એવું એકાગ્ર ભૂતિ આદ્યું આવે
છે, કે તેના વિવેક કરતાં કરતાં હવે મુજાઈને
પાછું વળતું પડે છે, અને તે મોહમાંથી છેલ્લાને
તે આવવા પહેલાં તે વિવેક છોડી દેવાનો
ગ પૂર્વકાળે ઘણીવાર બન્યો છે, કેમકે જેના
નાદિકાળથી અભ્યાસ છે તે, અત્યંત પુરુષાર્થ
વેના અદ્યકાળમાં છોડી શકાય નહીં. માટે ફરી
ફરી સત્સંગ, સત્સાક્ષ અને પોતામાં સરળ
વિચારદશા કરી તે વિષયમાં વિશેષ શ્રમ લેવો
યોગ્ય છે, કે જેના પરિણામમાં નિત્ય શાશ્વત
મુખસ્વરૂપ એવું આત્મજ્ઞાન ધર્મ સ્વરૂપ આવિર્ભાવ
ધાય છે એમાં પ્રથમથી ઉત્પન્ન થતાં સંશય ધીર
જથી અને વિચારથી શાંત થાય છે. અધીરજથી
અથવા આત્મિક દૃષ્ટિના કરવાથી માત્ર હવે પોતાના
હિતનો ત્યાગ કરવાનો વખત આવે છે, અને

જોના વિચાર વિદ્યાર્થ થાય છે. જાણવા નિવૃત્તિ
 આશયથી તે વિચાર વિદ્યાર્થ થવાનો યોગ બને છે.
 અનિત્ય થવાને પ્રત્યે માન્યબુદ્ધિ દોષાને ક્ષીણ
 આત્માનું અસ્તિત્વ, નિત્યત્વ અને અજ્ઞાનાય

* આજ સુધી અસ્તિત્વ ભાસ્યું નથી. અસ્તિત્વ ભ.સ
 થવાની સમ્યક્તા પ્રાપ્ત થાય છે. અસ્તિત્વ એ સમ્યક્-વસ્તુ અંગ
 છે. અસ્તિત્વ જો એક વખત પણ ભાસે તો તે દષ્ટિની માફક
 નજરાય છે, અને નજરાયાની આત્મા ત્યાંથી ખસી શકતો નથી.
 જો આગળ વધે તો પણ મગ પાછા પડે છે. અર્થાત પ્રકૃતિ જોર
 આપતી નથી એક વખત સમ્યક્ત્વ આવ્યા પછી તે પડે તો
 પાછો દેડાં આવે છે. એમ થવાનું મૂળ કારણ અસ્તિત્વ ભાસ્યું
 તે છે. જો કદાચ અસ્તિત્વની વાત કલવામાં આવતી
 હોય તો પણ તે જોયવા માત્ર છે, કારણકે ખરેખર અસ્તિત્વ
 ભાસ્યું નથી.

૧૯૨ : સંનની અમૃતવાણી

અનિત્ય પતાશનો રાગ રહેવાથી તેના કારણે ફરી ફરી સંસારપરિજનમણનો યોગ રહ્યા કરે છે.

કંઈ પણ આત્મવિચાર કરવાની ઈચ્છા તમને વર્તે છે, એમ જાણી ઘણો સંતોષ થયો છે તે સંતોષમાં મારો કંઈ સ્વાર્થ નથી. માત્ર તમે સમાધિને રસ્તે ચડવા ઈચ્છો છો તેથી સંસાર-કલેશથી નિવર્તવાનો તમને પ્રસંગ પ્રાપ્ત થશે. એવા પ્રકારનો સંભવ દેખી સ્વભાગે સંતોષ થાય છે એ જ વિનંતિ.

—પત્રાક ૫૭૦

